

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG		
Ügyszám:	IV/ 01265 - 0 / 2025	
Érkezett:	2025 MÁJ 12.	
Tisztelt Alkotmánybíróság!		
Erkezés módja:	POSTÁN [] @ [] EGYEB: []	
Példány:	Melléklet:	Kezelőiroda:
1	6	U1

Az irat elektronikusan készített másolat
2025 ÁPR 17.

FŐVÁROSI TÖRVÉNYSZÉK MUNKAÜGYI KOLLÉGIUMA	
Elektronikusan afajrta: Sziklai Tamás	
FŐLISZÍRÓMSZÁM	
KEZDŐIRATON:	
Postán/Gyűjtőládába/Személyesen/E-mailen/Faxon/E-irat	
Érkezett:	2025 ÁPR 17.
PÉLDÁNY:	IV:
MELLÉKLET:	KÖZTÜK:

A Dr. Sziklai Ügyvédi Iroda [redacted]
[redacted] által képviselt [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

[redacted] az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján az alábbi

alkotmányjogi panaszt

terjesztjük elő:

Kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy állapítsa meg

- a Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiuma mint elsőfokú bíróságnak a 13.M.70849/2022. ügyben hozott 64. számú, 2024. június 14. napján kelt ítéletének, továbbá
- a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 1.Mf.31.223/2024. ügyben hozott 11. számú, 2025. Január 28. napján kelt ítéletének

alaptörvény-ellenességét, és az Abtv. 43. § (1) bekezdés alapján semmisítse meg ezeket, mert sértik a Indítványozók Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében rögzített szabad véleménynyilvánításhoz való jogát.

Kérelmünk indokolásaként a következőket adjuk elő.

1. Az indítvány benyújtásának törvényi és formai követelményei

a. *A támadott bírói döntések pontos megjelölése*

Jelen alkotmányjogi panasz tárgyát azok az ítéletek képezik, amelyek elutasították Indítványozók kérelmét közalkalmazotti jogviszonyuk rendkívüli felmentéssel való megszüntetése jogellenességének megállapítására.

A támadott bírói döntések:

- a Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiuma 13.M.70849/2022/64. számú ítélete, továbbá
- a Fővárosi Ítéltábla mint másodfokú bíróság 1.Mf.31.223/2024/11. számú ítélete.

b. *A pertörténet és a tényállás rövid ismertetése*

Indítványozók mindannyian a [redacted] tanárai voltak, így őket munkáltatóként a [redacted] Tankerületi Központ [redacted] foglalkoztatta, közalkalmazotti jogviszony keretében. Indítványozók közalkalmazotti jogviszonyát a Munkáltató 2022. november 30-ával, a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 25. § (2) bekezdés g) pontjára, valamint 33/A. § (1) bekezdésének a) pontjára (lényeges kötelezettség megszegése) való hivatkozással, rendkívüli felmentéssel megszüntette. A Munkáltató által a rendkívüli felmentés indokaként azonosított lényeges

kötelezettségzegés az volt, hogy Indítványozók a 2022. október 5. és 2022. november 28. napja közötti időszakban több alkalommal – ahogy azt a következőkben Indítványozónként részletesen bemutatjuk – nem tartották meg a Gimnázium órarendje szerinti tanóráikat.

Indítványozók ebben az időszakban egy általuk „polgári engedetlenségi akció”-nak nevezett tiltakozási folyamatban vettek részt, jogviszonyuk megszüntetésére ennek következményeként került sor. A tiltakozási akció okainak, előzményeinek és tényeinek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy az Alaptörvény-ellenesség megállapításához szükséges mérlegelést a tisztelt Alkotmánybíróság el tudja végezni. Ezért a tényállásban először a felmentés alapjául szolgáló magatartásukkal kapcsolatos releváns előzményeket és az engedetlenségi akcióval kapcsolatos lényeges tényeket is ismertetjük, majd ezek után tárgyaljuk az Indítványozókkal kapcsolatos releváns információkat, végül pedig a jelen indítványt megelőző jogi eljárásokat, a szűkebb értelemben vett pertörténetet.

ba) Indítványozók magatartásának előzményei

2021 őszen két nagylétszámú pedagógus szakszervezet, a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete és a Pedagógusok Szakszervezete (továbbiakban együtt: szakszervezetek) sztrájkköveteléseket fogalmaztak meg a pedagógusok jobb munkakörülményeiért. Az eredeti sztrájkkövetelésekben – többek között – a következők szerepeltek:

- a pedagógusok illetményének emelése;
- az oktatási ágazatban nem pedagógus munkakörben foglalkoztatott munkavállalók garantált illetménye, illetve illetményemelése;
- a pedagógusok neveléssel-oktatással lekötött munkaidejének csökkentése;
- a pedagógiai és gyógypedagógiai asszisztensek munkaterheinek csökkentése.

A két szakszervezet közös sztrájkbizottságot alakított, és elindította a sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény (továbbiakban: Sztrájkvtv.) 2. §-a szerinti egyeztetést. Tekintettel arra, hogy a szakszervezetek a teljes köznevelési ágazatra kiterjedően fogalmazták meg követeléseiket, Magyarország kormánya jelölt ki egyeztető partnert, amellyel a szakszervezetek több sztrájktárgyalást is tartottak. Ezek eredménytelensége miatt 2022. január 31. napján kétórás figyelmeztető sztrájk, majd 2022. március 16. napjától határozatlan időtartamú sztrájk zajlott számos köznevelési intézményben, így Indítványozók munkahelyén, a [REDACTED] is. A határozatlan időtartamú sztrájk fontos elemeként érdemel említést a Sztrájkvtv. 4. § (2) bekezdés szerinti „még elégséges szolgáltatás” kérdése. A szakszervezetek 2022. február 8-án megküldték javaslatukat a kormánynak a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei tárgyában. Erről azonban végül nem valósult meg az egyeztetés, mert 2022. február 10-én a kormány a 2022. február 11. napjára kitűzött egyeztetés elhalasztását kezdeményezte, majd 2022. február 11-én elfogadta a köznevelési intézményeket érintő egyes veszélyhelyzeti szabályokról szóló 36/2022. (II. 11.) Korm. rendeletet (továbbiakban: Rendelet), amelyben jogszabályi keretek között határozta meg a veszélyhelyzet idejére a köznevelési intézményekben irányadó még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit. A Rendelet a szakszervezetek által javasolthoz képest lényegesen magasabb mértékű még elégséges szolgáltatást írt elő, amelynek révén a sztrájkot a társadalom számára gyakorlatilag láthatatlanná, nyomásgyakorló erejét pedig érzékelhetetlenné tette.

A Rendelet 2022. június 1-jén ugyan hatályát veszítette, a benne foglalt szabályok azonban változatlan tartalommal hatályban maradtak: jelenleg a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő szabályozási kérdésekről szóló 2022. évi V. törvény (a továbbiakban: Vtv.) 14-15. §§-ban található. A Vtv. e rendelkezéseivel szemben a szakszervezetek alkotmányjogi panasszal éltek, amelyet a tisztelt Alkotmánybíróság 3243/2023. (VI. 2.) AB végzésével visszautasított, arra hivatkozással, hogy e rendelkezések alkotmányosságát az 1/2023. (I. 4.) AB határozatban már elbírálta és nem tartotta alaptörvény-ellenesnek. A Rendelettel és a Vtv. szóban forgó rendelkezéseivel összefüggésben jelenleg az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) előtt eljárás van folyamatban.

A bemutatott eseményekből az a következtetés vonható le, hogy a Rendelet, illetve a Vtv. szabályainak megfelelően megtartott sztrájkok nem hozták meg a pedagógusok számára a kívánt eredményt, nem vezettek ugyanis a korábban megjelölt sztrájkkövetelések megvalósulásához. Mindezekre figyelemmel a pedagógusok egy csoportja úgy vélte, hogy – ultima ratioként – a sztrájktól eltérő módon kell állást foglalnia a köznevelésben dolgozók helyzetével összefüggésben. Ezt az állásfoglalást, véleménynyilvánítást testesítette meg a „polgári engedetlenségnek” nevezett munkabeszüntetési akció, amelyet a Tanítanék Mozgalom hívott életre.

A Tanítanék Mozgalom a szakszervezetekkel és sok más, oktatással foglalkozó civil szervezettel együttműködésben és önállóan is igyekezett valamennyi törvényes eszközt felhasználni arra, hogy érdemi párbeszéd alakulhasson ki a köznevelési ágazat irányításával megbízott miniszterrel, illetve, hogy érdemi válaszokat kapjon a köznevelési rendszer minőségével és fenntarthatóságával kapcsolatos kérdéseire. Nyílt leveleket, petíciókat, szakmai anyagokat, cikkeket írtak, utcai tiltakozó eseményeket (performanszokat, tüntetéseket, koncertet) szerveztek, mozgósítottak a szakszervezetek által egyre nehezebben megszervezhető, de még létező sztrájkokban való részvételre. Ezekkel kívánták felhívni a figyelmet a köznevelés leromlott állapotára, a pedagógushiányra, a pedagógusok megbecsültségének hiányára és a véleménynyilvánítási, tiltakozási, nyomásgyakorlási célú sztrájkjog indokolatlan beszűkítésére.

A „polgári engedetlenség” keretében történt véleménynyilvánítási, tiltakozási akciók 2022. szeptember 5-én kezdődtek, ezekhez a megmozdulásokhoz csatlakoztak 2022. október 5-ével kezdődően résztvevőként Indítványozók is. Valamennyien azért választották a véleménynyilvánításnak e drasztikus formáját, mert észlelték a sztrájk hatástalanságát, azt, hogy a hatályos törvényi (Vtv.) keretek között folytatott sztrájk nyomán a köznevelésben dolgozók és a köznevelés helyzete nem változik. Magatartásukkal tehát ennek a véleménynek kívántak hangot adni, továbbá nyomatékosan kívánták kifejezésre juttatni a korábban ismertetett sztrájkkövetelésekben is megfogalmazott, illetve ezzel részben átfedő törekvéseket, a köznevelés – előzőekben is megjelölt – leromlott állapotával szembeni kritikájukat, valamint az érdemi sztrájkjog biztosításának igényét.

Indítványozók a polgári engedetlenségi mozgalomban a következőkben ismertettek szerint vettek részt.

ba) Az Indítványozókkal és magatartásukkal kapcsolatos releváns információk

I. Indítványozó 2018. augusztus 21. napjától a felmentéséig számítva 4 év 3 hónapot dolgozott magyar nyelv és irodalom szakos tanárként, emellett felmentésekor osztályfőnökként a Gimnáziumban. A polgári engedetlenségi akcióban való részvétele nyomán 2022. október 5. napján hat, 2022. október 21. napján öt, 2022. november 14. napján három, 2022. november 15. napján öt, 2022. november 16. napján négy órája, **összesen 23 tanórája** maradt el. Ebből 7 óra esetében megoldott volt a helyettesítés. A 2022-23-as tanévben – ha azt végig tudja dolgozni – összesen 828 órája lett volna.

II. Indítványozó 2010. március 8. napjától a felmentéséig számítva 12 év 7 hónapot dolgozott francia történelem szakos tanárként a [REDACTED]. A polgári engedetlenségi akcióban való részvétele nyomán 2022. október 11. napján hat, 2022. október 21. napján öt, 2022. november 14. napján öt, 2022. november 15. napján hat, 2022. november 17. napján hat, 2022. november 18. napján öt, **összesen 33 tanórája** maradt el. Ebből 4 óra esetében megoldott volt a helyettesítés. A 2022-23-as tanévben – ha azt végig tudja dolgozni – összesen 792 órája lett volna.

III. Indítványozó 2011. szeptember 1. napjától a felmentéséig számítva 11 év 2 hónapot dolgozott a [REDACTED] biológia szakos tanárként. A polgári engedetlenségi akcióban való részvétele nyomán 2022. október 5. napján öt, 2022. október 21. napján hat, 2022. november 14. napján hat, 2022. november 15. napján három, 2022. november 24. napján két, **összesen 22 órája** maradt el. Ebből 6 óra esetében megoldott volt a helyettesítés. A 2022-23-as tanévben – ha végig tudja dolgozni azt – összesen 972 órája lett volna.

IV. Indítványozó 2017. szeptember 1. napjától a felmentéséig számítva 5 év 2 hónapot dolgozott a [REDACTED] magyar nyelv és irodalom-, valamint médiaszakos tanárként, továbbá osztályfőnökként. A polgári engedetlenségi akcióban való részvétele nyomán 2022. október 5. napján öt, 2022. október 21. napján

három, 2022. november 14. napján hat, 2022. november 15. napján hat, 2022. november 16. napján kettő, **összesen 22 órája** maradt el. Ebből 8 óra esetében megoldott volt a helyettesítés. A 2022-23-as tanévben – ha végig tudja dolgozni azt – összesen 792 órája lett volna.

V. Indítványozó 2000. szeptember 1. napjától a felmentéségi számítva 22. év 2 hónapot dolgozott a [REDACTED] spanyol és német nyelv szakos tanárként. A polgári engedetlenségi akcióban való részvétele nyomán 2022. október 11. napján öt, 2022. október 21. napján négy, 2022. november 14. napján kettő, 2022. november 15. napján öt, 2022. november 17. napján négy, 2022. november 18. napján három, 2022. november 28. napján egy, **összesen 24 órája** maradt el. Ebből 7 óra esetében megoldott volt a helyettesítés. A 2022-23-as tanévben – ha végig tudja dolgozni azt – összesen 576 órája lett volna.

Valamennyi Indítványozóra igaz, hogy közalkalmazotti jogviszonyuk fennállása alatt fegyelmi ügyük nem volt, velük szemben soha nem történt munkáltatói intézkedés. Szintén valamennyi Indítványozóra igaz, hogy minden diákját minden alkalommal előre tájékoztatta arról, hogy mely órái fognak elmaradni és miért.

bc) A jelen alkotmányjogi panaszt megelőző jogi eljárások

A Munkáltató által 2022. november 30-i hatállyal közölt rendkívüli felmentéssel szemben Indítványozók 2022. december 30-án **keresetet nyújtottak be a Fővárosi Törvényszékhez**, ahol ennek nyomán 13.M.70849/2022 számon munkaügyi per indult. Indítványozók keresetükben az egyenlő bánásmód megsértésének, a felmentések részbeni elkésetttségének, a jelentős mértékű kötelezettségszegés meglétének, a Vtv. 15. §-ának megsértésének megállapítását kérték. Emellett kérelmezték, hogy a bíróság állapítsa meg: rendkívüli felmentésük nem felelt meg a felmentésekkel szemben támasztott valóság és okszerűség követelményének, továbbá joggal való visszaélést valósított meg, mivel a munkajogi kötelezettségek szankcionálása helyett Indítványozók véleményének elfojtására irányult, így úgynevezett „dermesztő” célzata és hatása volt.

A Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiuma **2024. június 14-én kelt, 13.M.70849/2022/64. számú ítéletében Indítványozók keretét elutasította**, tekintettel arra, hogy Indítványozóknak egyik kereseti kérelmét sem találta megalapozottnak. Jelen alkotmányjogi panasz szempontjából az ítélet releváns része az, amelyben a bíróság elemzi, hogy megvalósult-e jelentős mértékű kötelezettségszegés Indítványozók részéről. Ebben az elemzésben a Fővárosi Törvényszék tekintettel volt ugyan Indítványozóknak arra az érvelésére, amely szerint kötelezettségszegésük megítélésakor figyelembe kell venni, hogy magatartásukkal szabad véleménynyilvánításukat gyakorolták, ám a véleményszabadság munkajogi szankciókkal való korlátozásának arányossági értékelését – ahogy azt jelen indítvány 2. c) pontjában, a bírói döntés megalapozó alaptörvény-ellenesség bemutatásánál is jelezzük – nem végezte el megfelelően.

Indítványozók az ítélettel szemben 2024. szeptember 4-én **fellebbezéssel éltek a Fővárosi Ítéletábránál**. Fellebbezésükben elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását, másodlagosan ennek hatályon kívül helyezését kérték. A Fővárosi Ítéletábra az 1.Mf.31.223/2024. számon indult eljárásban 2025. január 8-án hozott ítéletet 1.Mf.31.223/2024/6. számon. Ebben **az ítéletben az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel érintett részét helybenhagyta**. Döntésének indokolásában szintén hivatkozott Indítványozók véleménynyilvánításhoz fűződő jogára, ám a véleményszabadság korlátozása arányosságának vizsgálatát szintén hibásan végezte el.

c. A jogorvoslati lehetőségek kimerítése

Indítványozók ügyében a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) 20. § (2) bekezdés alapján elsőfokon a Fővárosi Törvényszék járt el és hozott ítéletet. Indítványozók az ítélettel szemben a Pp. 365. § (2) bekezdés a) pontja alapján fellebbezéssel éltek, fellebbezésüket a Pp. 8. § (2) bekezdés b) pontja alapján a Fővárosi Törvényszék bírálta el.

A másodfokon meghozott ítélet közlésével jogerőssé vált. Az ügyben nem merült fel olyan körülmény, amely a Pp. 406. § (1) bekezdése szerint megalapozta volna felülvizsgálati kérelem benyújtását.

Indítványozók tehát a fellebbezés mint rendes jogorvoslat benyújtásával kimerítették a rendelkezésükre álló jogorvoslatokat.

d. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje

Az Abtv. 27. § szerinti alkotmányjogi panaszt az Abtv. 30. § (1) bekezdése alapján a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet benyújtani. Indítványozók jogi képviselőjeként a másodfokú ítéletet **2025. február 18-án** vettük kézhez. Mindezek alapján az alkotmányjogi panasz benyújtásának határideje 2025. április 19-én, illetve tekintettel arra, hogy ez a nap és az ezt követő napok szabad-, illetve munkaszüneti napok, **2025. április 22-én** jár le.

e. Az indítványozók érintettségének bemutatása

Indítványozók mindannyian **peres félként, felperesként** vettek részt az alkotmányjogi panaszt megalapozó munkaügyi ítéleteket eredményező bírósági eljárásokban. A támadott bírói döntések rájuk nézve rendelkezéseket tartalmaznak, jogi helyzetüket közvetlenül befolyásolják. Mivel a támadott bírói döntések Indítványozók jogait és jogos érdekeit egyaránt érintik, Indítványozók jelen ügyben érintettek minősülnek.

2. Az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása

a. Az Alaptörvény megsértett rendelkezéseinek pontos megjelölése

Jelen indítványban az **Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében biztosított szabad véleménynyilvánításhoz való jog** sérelmét kívánjuk igazolni. Az Alaptörvény szerint mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Álláspontunk szerint a támadott bírói döntések a véleménynyilvánítás szabadságának aránytalan korlátozását valósítják meg, ezért alaptörvény-ellenesek.

b. A megsemmisíteni kért bírói döntés alaptörvény-ellenességének indokolása

ba) Az Alaptörvényben biztosított jogok érvényesülése magánjogi jellegű jogviszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján

Érvelésünkben elsőként azt kell megvizsgálnunk, hogy az Alaptörvényben biztosított jogok milyen feltételekkel érvényesíthetők a magánszférát jellemző jogviszonyokban, jelen esetben egy munkaviszonyjellegű felmutató közalkalmazotti jogviszonyban. Az Alkotmánybíróság az ebben a tekintetben irányadó döntésében, a 14/2017. (VI. 30.) AB határozatban – korábbi releváns döntéseit is idézve – megállapította, hogy

„Az Alaptörvényben szabályozott alkotmányos intézmények, államszerkezeti és hatalommegosztási összefüggések, illetve[...] emberi jogok és alapértékek elsődleges célja az emberi szabadságot a közhatalommal szemben oltalmazó garanciák kijelölése. Az alapvető jogok ennek megfelelően eredendően az állami közhatalommal szemben nyújtanak védelmet. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, már az Alaptörvény hatálybalépését megelőzően is elismerte, hogy nemcsak a közhatalom birtokában lévő szervek, hanem a magánszféra szereplői is tanúsíthatnak egymással szemben alkotmányosan meg nem engedett magatartást [lásd például: 45/2000. (XII. 8.) AB határozat, ABH 2000, 344, 349.]. Az Alaptörvény hatálybalépését követően pedig az Alkotmánybíróság az Alaptörvény elvont értelmezése során elfoglalt álláspontja szerint a bíróságok jogalkalmazásuk és jogértelmezésük során a szerződéses és más magánjogi jogviszonyok megítélésakor is figyelemmel vannak az Alaptörvényben biztosított egyes jogokra. Az Alaptörvényben garantált szabadságok a magánjogi viszonyokban közvetett érvényesülést kívánnak, vagyis az Alkotmánybíróság felfogása szerint a szerződéses szabadság tiszteletben tartása mellett az Alaptörvényből fakadó alapjogi követelmények végső soron a magánjog generálklauzuláin keresztül szolgálhatnak a magánfelek közötti jogviszonyok megítélésnek alkotmányjogi mércéjeként {erről lásd: 8/2014. (III. 20.) AB határozat, Indokolás [56], [64]–[66], illetve 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [94]}.” (Vö. 14/2017. AB határozat, Indokolás [18] bekezdés)

Az Alkotmánybíróság idézett határozatában arra is utal, hogy ezt az álláspontot képviseli az EJEB is.

„Az EJEB következetes értelmezése szerint az Egyezmény 1. Cikke ugyanis valamennyi szerződő államot arra kötelezi, hogy a joghatóságuk alatt álló minden személy számára biztosítsák az Egyezményből fakadó szabadságjogok érvényesülését. Az Egyezmény így nemcsak az emberi jogok tiszteletben tartásának, hanem védelmének kötelezettségét is elismeri. Ennek megfelelően az EJEB mindig az Egyezmény 1. Cikkével együtt olvasva kívánja meg, hogy a szerződő államok a magánszféra világában is gondoskodjanak az érintett egyezményi cikkelyekből fakadó jogok érvényesítéséről. Az EJEB e tételét első ízben éppen a munka világváral összefüggő ügyben fogalmazta meg [...] Az EJEB felfogása szerint tehát az Egyezmény nemcsak a szerződő államok közhatalmi szerveit kötelezi arra, hogy saját maguk tartsák meg az abban garantált szabadságjogokat, hanem a magánszemélyek jogainak biztosításához olyan pozitív kötelezettségeket hárít a szerződő államok hatóságaira, ideértve azok bíróságait is, melyek szerint azok megakadályozzák, illetve orvoslást nyújtanak az Egyezményt sértő magatartásokért. E köteletség figyelmen kívül hagyása a nemzetközi egyezmény megsértését jelenti (lásd például: EJEB, Assanidze kontra Grúzia, (71503/01), 2004. április 8., 146. Bekezdés).” (Vö. 14/2017. AB határozat, Indokolás [19] bekezdés)

Az Alkotmánybíróság ezeket az alapvetéseket végül abban összegezte, hogy

„Az alapvető jogok védelmének alkotmányos előírása így a közhatalmat birtoklókra azt a kötelezettséget hárítja, hogy mind jogalkotási, mind jogalkalmazási tevékenységük során az Alaptörvényben biztosított jogokból fakadó követelmények érvényesülését a joghatóságuk alá tartozó magánszemélyekkel és szervezeteikkel szemben is garantálják. [...] Az Alaptörvény hatálybalépését követően az Alkotmánybíróság alapjogvédelmi hatásköre kibővült az úgynevezett »valódi« alkotmányjogi panasz intézményével. A jogvédelem új intézménye az Alaptörvényben elismert jogokat sértő bírói döntésekkel szemben nyújt oltalmat, így biztosítja a bírói döntésben elfogadott jogértelmezés és az Alaptörvény alapjogi értékrendjének összhangját {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]}. Egy-egy jogvitát eldöntő bírói jogértelmezés alkotmányosságát így végső soron a 'valódi' alkotmányjogi panasz intézményén keresztül az Alkotmánybíróság garantálja. Igaz ez a szerződéses és más egyéb magánjogi karakterű jogvitákban eljáró bírói döntésekre is [...]

Különös jelentőséghez jut ez a jogvédelem a munkajogi jogviszonyokban, melyek bár alapvetően a magánjog rendszeréhez tartoznak, mégis aszimmetrikus természetűek. [...] A munkavállaló tehát nem egy előre pontosan meghatározott feladat elvégzésére vállalkozik, hanem a munkáltató utasításai szerint és ellenőrzése mellett egy jellegét tekintve meghatározott munkakör ellátására. E keretjellegű jogviszonyt minden esetben a munkáltató részletes utasításai töltik meg pontos tartalommal. Emellett a munkavállaló feladatait személyesen és jellemzően hosszabb időn keresztül látja el, amelynek során jellemzően bizalmi kapcsolat alakul ki közte és munkáltatója között. A munkavállaló tehát ennek megfelelően az egész személyiségével vesz részt a munkaviszonyban. Mindebből következik egyfelől, hogy a munkaviszony sajátossága a felek egyenlőtlensége és a jogviszony alá-föle rendelt jellege. Másfelől pedig a munkaviszonyból fakadó szabályok a munkavállalók cselekvési autonómiáját, így magatartását és véleményét szükségszerűen korlátozzák.” (Vö. 14/2017. AB határozat, Indokolás [20]–[21] bekezdés)

bb) A véleményszabadság érvényesülése a munkajogi jellegű jogviszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján

Az Alkotmánybíróság véleményszabadságra vonatkozó álláspontja gyakorlatilag az 1992-ben meghozott alaphatározata óta töretlen. Ebben a határozatban fejtette ki először az Alkotmánybíróság, hogy

„a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, tulajdonképpen »anyajoga« többféle szabadságjognak, az ún. »kommunikációs« alapjogoknak.” (30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992. 167, 170-171.)

Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságának kiemelkedő szerepét nem csak anyajogi jellegében látta, hanem abban is, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog objektív, intézményes

oldalának elismerése egyben a közvélemény, mint alapvető politikai intézmény garantálását is jelenti. Mindezekre tekintettel pedig leszögezte, hogy

„[a] szabad véleménynyilvánítás jogának kitüntetett szerepe ugyan nem vezet arra, hogy ez a jog – az élethez vagy az emberi méltósághoz való joghoz hasonlóan – korlátozhatatlan lenne, de mindenképpen azzal jár, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni.” (30/1992. (V. 26.) Ab határozat, ABH 1992. 167, 178.)

Immár kifejezetten a munkavállalói véleménynyilvánításra vonatkozó álláspontját, a véleménynyilvánítás szabadságának a munkaviszonnyal összefüggésben érvényesülő alkotmányjogi mércéit az Alkotmánybíróság a **14/2017. (VI. 30.) AB határozatban** dolgozta ki, ezért a továbbiakban ennek megállapításait vesszük alapul. Az Alkotmánybíróság ebben a döntésében megállapította, hogy a munkaügyi kapcsolatok a felek kölcsönös bizalmán alapulnak, amelynek alapvető feltétele a munkavállaló úgynevezett „hűségi” kötelezettsége. Ez a kötelezettség jelenik meg a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban: Mt.) – jelen ügy szempontjából releváns – 8. § (1) és (3) bekezdéseiben, amelyek alapján a munkavállaló köteles tartózkodni – többek között – a munkáltató gazdasági és szervezeti érdekeit súlyosan sértő vagy veszélyeztető véleménynyilvánítástól. Az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy a törvényjavaslatához fűzött miniszteri indokolás érvelése szerint az Mt. 9. § (2) bekezdésében foglalt személyiségi jogokat korlátozó klauzula irányadó a munkavállalói véleménynyilvánítás korlátozása során is, végül pedig megjegyezte, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Szakértői Bizottsága (CEACR) ellenőrzése nyomán az Egyetemes Munkaügyi Értekezlet 2017. év 104. ülészakán elfogadott jelentése arra hívja fel a figyelmet, hogy a Mt. 8. §-ban szereplő általános megfogalmazás lehetőséget ad a munkavállaló véleménynyilvánítási szabadságának súlyos korlátozására, amely összeegyeztethetetlen a nemzetközi munkaügyi egyezmények elvárásaival (Indokolás [30] bekezdés).

Azt is megállapította, hogy a jogállami demokráciák egyik értelme a véleménynyilvánítás szabadsága, így ez még a munka világában is csak az Alaptörvény értékrendjére figyelemmel, annak védelme mellett korlátozható, méghozzá a szükségesség és arányosság tesztje alapján. A munkaügyi jogvitákban eljáró bíróságoknak ezért azonosítaniuk kell az adott ügy véleménynyilvánítási vonatkozásait és a munkaviszonyra irányadó magatartási zsinórmértéket az alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmezniük. Ennek során különösen szem előtt kell tartaniuk, hogy az alapvető jogok munkaviszonyból fakadó korlátozása csak az elérni kívánt céllal arányosan történhet, vagyis minél erősebb érvek szólnak egy alapjog védelme mellett, annál szigorúbban szükséges eljárni annak korlátozásakor. Végül pedig figyelembe kell venni az Alkotmánybíróság gyakorlatában a véleményszabadság korlátozására irányadó különös szempontokat is, amelyek a következők:

1. a közlés közéleti vagy szakmai kötődése,
2. közlés ténybeli kötődése, illetve értékítélet jellege,
3. a közlés okozott-e hátrányt, vagy kedvezőtlenül hatott-e a munkáltató megítélésére,
4. a véleményszabadságával élő jóhiszeműsége, illetve
5. a véleménynyilvánítás miatt alkalmazott munkáltatói intézkedés súlya (vö. Indokolás [34] bekezdés).

bc) Indítványozók véleménynyilvánításának megítélése az Alkotmánybíróság által kidolgozott kritériumok alapján

Az előzőekben kifejtettekkel összhangban Indítványozók magatartásának alapjogi védelme a foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretei között is érvényesült és védelemre tarthatott számot. Ezzel

összefüggésben kiemeljük, hogy Indítványozók munkáltatója állami szerv, amellyel kapcsolatban az első- és másodfokú bíróság (elsőfokú ítélet [225], másodfokú ítélet [115]) egyaránt azt állapította meg, hogy állami entitás, amelynek alapjogi kötelezeti minősége munkáltatóként is megmarad.

A továbbiakban, tekintettel arra, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nem vizsgálhatja felül az ügyben eljáró bíróságok által megállapított tényállás helytállóságát, jelen esetben a tisztelt Alkotmánybíróságnak elfogadottnak kell tekintenie az első- és másodfokú bíróság ilyen jellegű megállapításait.

1. A közlés közéleti kötődése

Elsőfokú bíróság álláspontja szerint Indítványozók magatartásának véleménynyilvánító karaktere volt (elsőfokú ítélet [231] bekezdés), amely élvezte a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét. Szintén megállapítást nyert, hogy Indítványozók magatartásának

„az adott társadalmi kontextusban egyértelműen demonstratív, nagy vonalakban jól meghatározható véleménycsomagot képviselő, véleménynyilvánító funkciója volt. [...] önmagában a polgári engedetlenségi mozgalomhoz való kötöttség az e mozgalom által képviselt, és – köztudomás lévén – az alperes számára is ismert véleményt fejezte ki.” (elsőfokú ítélet [231] bekezdés)

Vagyis Indítványozók egyértelműen jelen indítvány 1. b) pont ab) alpontjában bemutatott társadalmi mozgalomhoz kapcsolódóan, közéleti kérdésben fejezték ki véleményüket. Véleményükkel így hozzájárultak a közügyek szabad vitásához.

2. A közlés ténybeli kötődése, illetve értékítélet jellege

Indítványozók véleménynyilvánítása értékítéletet testesített meg a köznevelés aktuális állapotával, valamint a pedagógusok nyomásgyakorlási lehetőségeivel összefüggésben.

3. A közlés okozott-e hátrányt, vagy kedvezőtlenül hatott-e a munkáltató megítélésére

Indítványozók véleménynyilvánítása Munkáltató működésében – az elmaradt órák nyomán – hátrányt okozott a jelen indítvány 1. b) pont ab) alpontjában bemutatottak szerint, ez a hátrány azonban nem volt olyan mértékű, amely indokolta volna az Indítványozókkal szemben alkalmazandó legsúlyosabb munkajogi szankciót. A véleménynyilvánítás mindazonáltal nem hatott közvetlenül negatív módon Munkáltató megítélésére, tekintettel arra, hogy Munkáltató maga is a véleménynyilvánítás elsődleges célpontjaként azonosítható oktatási ágazati irányítás alárendelt szerve volt. Indítványozók kritikájukat elsősorban az ágazati irányítást végző felelős miniszterrel szemben kívánták kifejezni.

4. A véleményszabadságával élő jóhiszeműsége

Indítványozókat véleménynyilvánításuk során az a cél vezérelte, hogy közvetítsék a nyilvánosság – ha úgy tetszik, a közéleti vita fórumai – irányába azt a meggyőződésüket, hogy a köznevelés helyzete változtatást igényel. Magatartásukat nem önérték, hanem a társadalom iránt érzett felelősség vezette.

6. A véleménynyilvánítás miatt alkalmazott munkáltatói intézkedés súlya

Egyértelműen megállapítható, hogy Indítványozókkal szemben a Munkáltató a lehető legsúlyosabb munkajogi szankciót, a rendkívüli, vagyis késedelem nélküli felmentést alkalmazta.

Az előzőekben kifejtetteket összegezve megállapíthatjuk, hogy Indítványozók tiltakozása, illetve véleménynyilvánítása a közéleti vitához hozzájáruló, értékítélet jellegű, a társadalom iránti felelősségérzetből táplálkozó kommunikáció volt. A Munkáltató működésére nézve Indítványozók magatartása nem okozott jelentős hátrányt, megítélésére tekintettel pedig semleges volt. Mindezek ellenére Munkáltató Indítványozókkal szemben a legsúlyosabb munkajogi jogkövetkezményt alkalmazta.

Ugyan az elsőfokú bíróság – másodfokú bíróság által sem cáfolt – megállapítása szerint az Indítványozók magatartása a véleménynyilvánítás szabadságának védelmét élvezte, ennek ellenére az előzőekben bemutatott, Alkotmánybíróság által kidolgozott kritériumok mentén való mérlegelést sem elsőfokú, sem másodfokú bíróság nem végezte el. Ennélfogva az ügyben eljáró egyik bíróság sem jutott arra a következtetésre, hogy a Munkáltató által alkalmazott legsúlyosabb munkajogi szankció aránytalan beavatkozás volt Indítványozók véleménysszabadságába.

Elsőfokú bíróság vizsgálta, hogy a jogkorlátozásnak volt-e jogalapja és legitim célja, megállapítva, hogy a jogalap a Kjt. rendkívüli felmentésre irányadó szabályozása, a legitim cél pedig az Alaptörvény XI. cikkében biztosított oktatáshoz való jog volt. Mindezek után azt vizsgálta, hogy szükség volt-e Indítványozók véleménynyilvánításának korlátozására, illetve ez arányos volt-e. E vizsgálat során – elsősorban az arányosság megítélésekor – kellett volna tekintettel lennie a már hangsúlyozott kritériumokra, vagyis arra, hogy Indítványozók véleménynyilvánítása közéleti és értékítélet jellegű, a társadalom iránti felelősségérzetből táplálkozó kommunikáció volt, amely Munkáltatónak nem okozott jelentős hátrányt, ám ennek dacára a legsúlyosabb munkajogi jogkövetkezményekkel járt. A szükségesség követelményére vonatkozóan elsőfokú bíróság gyakorlatilag nem folytatott le vizsgálatot, holott Munkáltatónak érdemben lett volna lehetősége arra, hogy más módon, ne az alapjog-korlátozás eszközeivel érje el ugyanazt az eredményt. Ilyen lehetett volna az Indítványozókkal való érdemi tárgyalás vagy például követeléseik támogatása az oktatási ágazati irányító felé. Az arányosság kérdésében pedig a munkajogi szempontoknak tulajdonított aránytalanul nagy súlyt. Másodfokú bíróság ezt az értékelést helyben hagyta, ezen nem módosított.

Mindezeknek eredményeként megállapítható, hogy a bíróságok a munkaviszonyból származó kötelezettségek teljesítése melletti érdekeket és a véleménynyilvánítás szabadságát egymáshoz képest nem megfelelően mérlegelték. Vizsgálatuk során ugyanis egyrészt előbbieket abszolutizálták, ebből eredően pedig nem tulajdonítottak kellő jelentőséget annak, hogy mi volt Indítványozók magatartásának – korábban részletesen ismertetett – kontextusa és véleménynyilvánítási célja. Mindez – álláspontunk szerint – ahhoz vezet, hogy a támadott bírósági döntések alaptörvény-ellenesek, hiszen mindkét bíróság figyelmen kívül hagyta az Alkotmánybíróság által meghatározott alapjog-korlátozási kritériumokat, és ennek folytán aránytalanul korlátozták Indítványozók véleménysszabadságát.

bd) A véleménysszabadság érvényesülése a munkajogi jellegű jogviszonyokban az EJEB gyakorlatában és Indítványozók magatartásának értékelése az EJEB kritériumai alapján

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) esetjogában szintén kiforrott elemzését adja az Emberi Jogok Európai Egyezménye (Egyezmény) 10. cikkében garantált véleménysszabadság érvényesülési kereteinek. Amikor megítéli, hogy sérült-e a véleménynyilvánítás szabadsága, többlépcsős vizsgálatnak veti alá a szóban forgó tényállást. Ezek közül az első lépéseket csupán röviden vázoljuk, mivel úgy véljük, hogy jelen ügy megítélése során leginkább az utolsó lépés, a szükségesség a demokratikus társadalomban követelményének megvalósulása igényel kifejezett megfontolást a tisztelt Alkotmánybíróság részéről. Az EJEB vizsgálatának lépései a véleménysszabadságot érintő ügyek értékelése során a következők.

1. Történt-e beavatkozás a véleménysszabadságba?

Az EJEB gyakorlata tágan értelmezi a beavatkozás fogalmát és egyértelműen ide sorolja azokat az eseteket, amikor valamilyen korlátozás, büntetés vagy szankció éri a véleményét nyilvánító személyt. Munkajogi kontextusban ilyen lehet a fegyelmi büntetés [vö. Kövesi v. Románia, no. 3594/19, 2020. május 5., 190.

bekezdés], a kinevezés megtagadása [Wille v. Liechtenstein [GC], no. 28396/95, ECHR 1999-VII , 50. bekezdés] vagy az írásos figyelmeztetés [Karastelev and Others v. Russia, no. 16435/10, 2020. október 6., 70–76. bekezdés]. Épp egy magyar vonatkozású ügyben erősítette meg az EJEB, hogy az Egyezmény 10. cikke általánosságban kiterjed a munkahelyekre is, különösen igaz ez a közszolgálati jellegű jogviszonyokra [Matúz v Hungary, no. 73571/10, 2014. október 21., 26. bekezdés] Ebben az értelmezésben nyilvánvalóan a beavatkozás körébe sorolandó az az eset, amikor a foglalkoztatotti státuszban lévő véleményét kifejezésre juttató személyt elbocsátják [Vö. Guja v. Moldova [GC], no. 14277/04, ECHR 2008, 55. bekezdés; Matúz v Hungary, 27. bekezdés].

A beavatkozás körében az EJEB különös figyelemmel van a „dermesztő hatásnak” nevezett jelenségre, vagyis arra, hogy egy adott véleménynyilvánítás szankcionálása eredményezi-e azt, hogy elrettent másokat a vélemény kinyilvánításától [Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey (dec.), no. 4751/07, 2017. június 20., 35–36. bekezdés].

Az előbbi elvi megállapításokat a jelen ügyre alkalmazva kijelenthető, hogy megvalósult a beavatkozás Indítványozók véleménynyilvánítási szabadságába. Rendkívüli felmentésük ugyanis közvetlenül a polgári engedetlenség formájában megvalósult véleménynyilvánítás hatására történt meg – ahogy ezt a felmentésük indokolása minden esetben egyértelművé is teszi.

2. Volt-e a beavatkozásnak jogalapja? Formálisan jogszerű volt-e a beavatkozás?

Az EJEB ebben a tekintetben elsősorban azt vizsgálja, hogy a nemzeti jogban volt-e olyan rendelkezés, amely alapján a véleménynyilvánításba való beavatkozás történt, illetve ennek nyomán előre látható volt-e a véleményét kinyilvánító személy számára az a lehetőség, hogy véleményszabadságának gyakorlás nyomán őt valamilyen korlátozás, büntetés vagy szankció érheti.

Jelen ügy kontextusában megállapítható, hogy a beavatkozásnak volt jogalapja, méghozzá a Kjt. 25. § (2) bekezdés g) pontja és 33/A. § (1) bekezdés a) pontja. Erre tekintettel a felmentés mint beavatkozás formálisan jogszerűnek tekinthető.

3. Volt-e a beavatkozásnak legitim célja?

A legitim cél meglétének vizsgálatakor az EJEB szigorúan az Egyezmény szövegéhez ragaszkodik, amely taxatív felsorolást ad arról, hogy melyek lehetnek azok a legitim célok, amelynek elérése érdekében a véleményszabadság valamely beavatkozással megalapozottan korlátozható. Álláspontunk szerint a felsorolt legitim célok közül ehelyütt kizárólag a mások jogainak védelme lehet releváns.

Az ügy kontextusában felhívjuk arra a tisztelt Alkotmánybíróság figyelmét, hogy ebben a tekintetben elválik egymástól az ügy elvi szintű megítélése, valamint tényleges és aktuális körülmények között való megítélése. A mások jogaira való hivatkozás az ügyben tanulók jogainak védelmére, illetve a tankötelezettség teljesítéséhez szükséges állami feltételek biztosítására vonatkozhat. Ez elvi szinten megállhatja a helyét, hiszen legitim célt követ – mi több, alaptörvényi kötelezettségét teljesíti – a Munkáltató, amikor az illetékességi területén működő intézmények tanulóinak igyekszik biztosítani a tanuláshoz való jog érvényesülésének feltételeit, konkrét esetben a tanulás megfelelő személyi feltételeit, a kellő szakértelemmel rendelkező és feladatukat minden körülmények között ellátó pedagógusok foglalkoztatását. Azt is meg kell azonban állapítanunk, hogy Indítványozók elbocsátása – paradox módon – nem volt képes ténylegesen szolgálni ezt a legitim célt. Utóbb ugyanis – ahogy az a helyettesítési adatokból kiderült – az őket foglalkoztató Munkáltató számára nehézséget okozott az, hogy Indítványozók a továbbiakban nem végeztek nála munkát. Indítványozók munkájának és szakértelmének végleges pótlására egészen a tanév második félévének kezdetéig nem került sor, Munkáltató tehát nem volt képes őket pótolni. Ezzel azonban az a helyzet állt elő, hogy a tanulók jogainak érdekében tett lépés épp e tanulói jogok ellen hatott: az elbocsátott Indítványozók órái továbbiakban elmaradtak, illetve ezeken nem szakszerű, vagy szakszerűség esetén is ad hoc – így a tanulók érdekeit nem szolgáló – helyettesítés zajlott. A tanuláshoz való jog feltételei tehát nemhogy javultak volna az elbocsátás révén, hanem kifejezetten és igazolhatóan romlottak.

4. Szükséges volt-e a beavatkozás a demokratikus társadalomban?

A leglényegesebb – és legintenzívebb bírósági mérlegelést kívánó – kérdés álláspontunk szerint az, hogy van-e olyan nyomós társadalmi érdek (*pressing social need*), amely igazolja a beavatkozást. Ilyen társadalmi érdek megléte esetén értékeli ugyanis úgy a Bíróság, hogy a beavatkozás szükséges volt. A kérdés megítélésének alapelvei jól nyomon követhetők az EJEB esetjogában [vö. Vogt v. Germany, 1995. szeptember 26., 52. bekezdés, Series A no. 323; Hertel v. Switzerland, 1998. augusztus 25., 46. bekezdés, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI; és Steel and Morris v. the United Kingdom, no. 68416/01, 87. bekezdés, ECHR 2005-11], és a Matúz v Hungary ügyben hozott ítélet alapján a következőképpen foglalhatók össze [31. bekezdés].

a. A véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik alappillére, fejlődésének és az egyén kibontakozásának egyik alapvető feltétele. Ez a jog – a pluralizmus, a tolerancia, a nyitottság, vagyis a társadalom demokratikus működése jegyében – kiterjed azokra a gondolatokra, információkra is, amelyek az államot vagy valamely közösséget sértenek, megbotránkoztatnak, nyugtalanítanak. A véleménynyilvánítás szabadsága alóli kivételeket megszorítóan kell értelmezni, és a kivétel alkalmazásának szükségességét meggyőzően kell alátámasztani.

b. A „szükségesség” nyomós társadalmi érdek meglétét jelenti. A részes államok bizonyos fokú mérlegelési jogkörrel rendelkeznek annak megítélésében, hogy ez fennáll-e, de az EJEB hatásköre eldönteni, hogy a beavatkozás megfelelt-e a 10. cikk védelme alá eső véleménynyilvánítás szabadságának.

c. Az EJEB-nek nem az a feladata, hogy a nemzeti hatóságok helyét átvegye, hanem, hogy a mérlegelés alapján hozott döntést az Egyezmény 10. cikke szempontjából felülvizsgálja. Ez nem jelenti azt, hogy a felülvizsgálat csak annak vizsgálatára terjedhet ki, hogy a munkáltató Állam ésszerűen, körültekintően és jóhiszeműen járt-e el a mérlegelés során; az EJEB-nek a panasszal érintett intézkedést az ügy egészének fényében kell megvizsgálnia és eldöntenie, hogy az „arányos volt-e az elérni kívánt legitim célhoz képest” és hogy a nemzeti hatóság indoklása az intézkedés alkalmazása tekintetében „releváns és kielégítő-e”. Ennek során az EJEB-nek meg kell arról győződnie, hogy a nemzeti hatóságok a 10. cikkben foglalt alapelvekkel összhangban álló normákat alkalmaztak-e, és hogy a döntésüket a releváns tények elfogadható értékelésére alapították-e.

Ahogy arra már korábban is utaltunk, az EJEB egyértelműen úgy foglalt állást, hogy az Egyezmény 10. Cikke védelmet ad mind a közhivatalt viselők jogviszonyában, mind pedig a magánjogi jellegű munkajogi jogviszonyokban is.

„Így az Egyezmény 10. cikkének mércéje szerint kell megítélni azt a munkaviszonnyal összefüggő munkajogi joghátrányt is, amellyel a vélemény szabadságával élő munkavállalót sújtják {EJEB, Fuentes Bobo kontra Spanyolország, (39293/98), 2000. május 29., 38. és 48–50. bekezdések, valamint EJEB, Wojtas-Kaletka, (20436/02), 2009. július 16., 43. bekezdés; elvi jelentőséggel megerősítette: EJEB, Guja kontra Moldova, [GC] (14227/04), 2008. február 12., 70. bekezdés}. A jogsérelem ilyen esetekben abból fakad, hogy a szerződő államok hatóságai elmulasztják az Egyezmény 10. Cikkéből eredő követelmények munkaügyi jogvita során történő figyelembe vételét és érvényesítését {EJEB, Palomo Sánchez és mások kontra Spanyolország [GC], (28955/06, 28957/06, 28964/06), 2011. szeptember 12., 60. bekezdés}. {14/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [28]}

Nem kétséges tehát, hogy jelen ügyben, amelyben Indítványozók közszolgálati jellegű jogviszonyban – közalkalmazottként – voltak foglalkoztatva, Indítványozók élvezik az Egyezmény 10. Cikkének védelmét. Az EJEB ennek az elvnek az érvényre juttatása során természetesen tekintettel van arra, hogy az alkalmazottak hűséggel, visszafogottsággal és diszkrécióval tartoznak a munkáltatójuk irányába [vö. Vogt v. Germany, 53. bekezdés; és Ahmed and Others v. the United Kingdom, 1998. szeptember 2., 55. bekezdés, Reports 1998-VI]. Ez pedig különösen érvényesül a közszolgálatban állóknál, ők ugyanis a jogviszony lényegi jellegénél fogva kötelesek a hűségre és diszkrécióra. [vö. De Diego Nafria v. Spain, no. 46833/99,

2002. március 14., 37. bekezdés]. A közszolgálati alkalmazottak küldetése a demokratikus társadalomban ugyanis az, hogy segítsenek a kormánynak abban, hogy ellássa feladatait, és mivel a nyilvánosság jogosan várja el, hogy támogathatni, nem pedig akadályozni fogják a demokratikusan megválasztott kormányzatot, a hűség és visszafogottság esetükben különösen jelentős. [vö. Ahmed and Others v. the United Kingdom, 53. § 37.]

Mindezekre az elvekre figyelemmel dolgozta ki az EJEB azokat a szempontokat, amelyek alapján a közszolgálatban foglalkoztatottak véleményszabadságába való beavatkozás szükségességét megítéli. Döntése során az EJEB következőket mérlegeli [vö. Guja v. Moldova, 73–78. bekezdés].

a. Volt-e lehetősége az érintettnek más úton kifejezésre juttatni a hiányosságot, amelyet véleményének keretében a nyilvánosság elé tárt és remélhetett-e hatékony orvoslást a hiányosságokra azáltal, hogy elsősorban feletteseinek vagy munkáltatójának jelzi a hiányosságot?

b. Mennyire nyomós közérdek fűződik ahhoz, hogy az érintett által közölt információ eljusson a nyilvánossághoz?

(Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy a demokratikus rendszerekben a kormányzat cselekedeteinek és mulasztásainak nem pusztán a jogalkotó és jogalkalmazó szervek részéről kell alapos vizsgálat tárgyát képezniük, hanem a média és a közvélemény részéről is. Adott információval kapcsolatos közérdek olyan erős is lehet, hogy felülírja a titoktartás jogi kötelezettségét is. [vö. Fressoz and Roire v. France [GC], no. 29183/95, ECHR 1999-I, and Radio Twist, a.s. v. Slovakia, no. 62202/00, ECHR 2006-XV])

c. Mennyire hiteles az az információ, amelyet a vélemény közvetít?

(A véleménynyilvánítás szabadsága ugyanis azzal a felelősséggel is jár, hogy az érintettnek törekednie kell arra, hogy a lehető leghitelesebb információt tegye közzé.)

d. Milyen mértékű kárt okozott – ha egyáltalán volt ilyen – a közfeladatot ellátó szervnek a véleménynyilvánítás?

d. Milyen motiváció vezérelte az érintettet véleményének kifejezésekor? (Ez pusztán öncélú, személyes indíttatású közlés volt-e vagy volt magasabb társadalmi célja is.)

d. Mennyire volt arányos az érintettre kiszabott szankció, amennyiben ezt az elérni kívánt legitim célhoz viszonyítjuk?

Ezeket az elveket jelen ügyre alkalmazva a következőket állapíthatjuk meg.

Ad a) Indítványozók azért választották a tiltakozás adott formáját, hogy felhívják a figyelmet a közoktatás leromlott állapotára, a pedagógushiányra, továbbá a pedagógusok megbecsültségének hiányára és – nem utolsósorban – épp a véleménynyilvánítási, tiltakozási célú sztrájkjog indokolatlan beszűkítésére. Megállapítható, hogy Indítványozók végső eszközként fordultak a munkabeszüntetéshez mint tiltakozási formához. Ezt csak azután tették, hogy nyilvánvalóvá vált számukra: a teljes oktatási ágazatban zajló sztrájk, továbbá az oktatásban dolgozók sztrájkjához kapcsolódó, nem pedagógusok által is támogatott tiltakozási mozgalom nem vezet eredményre abban a tekintetben, hogy az ágazati irányítással megbízott miniszter érdemi egyeztetést folytasson az ágazat jelentős számú dolgozója által követelt változtatásokról. Úgy vélték, a munkabeszüntetéses tiltakozáson kívül nincs más lehetőségük arra, hogy felhívják a nyilvánosság figyelmét: az állam nem látja el egyik alapvető feladatát, nem működteti megfelelő minőségben az egyik legfontosabb állami ágazatot, a köznevelést. A 2022. január 31-e óta zajló pedagógus-tiltakozási mozgalom teljes folyamatára is figyelemmel, Indítványozók nem remélhettek érdemi változást, sérelmük érdemi orvoslását felettesük vagy munkáltatójuk részéről azokra a hiányosságokra, amelyek miatt tiltakozásukat folytatták.

Ad b) Egyértelműen igazolható, hogy ahhoz az információhoz, amelyet Indítványozók véleménynyilvánításuk révén a nyilvánosság elé kívántak tárni, kifejezetten jelentős közérdek fűződik. Álláspontunk az, hogy ez a közérdek olyan erős, hogy felülírhatja Indítványozók jogszabályi kötelezettségét, a munkavégzésre irányuló kötelezettséget is. Indítványozók egyértelműen magukévá tették az elmúlt évben a Tanítanék Mozgalom által képviselt véleményt, miszerint a köznevelés jelen körülményei között az Alaptörvény XI. cikkében is rögzített oktatáshoz való jog, valamint az Alaptörvény X. cikkében foglalt tanítás szabadsága nem biztosított. Annak érdekében, hogy ezek biztosítottak legyenek (i) helyre kell állítani a pedagógusok hatékony sztrájkhoz való jogát, (ii) rendezni kell a pedagógusok méltatlan és megalázó bérhelyzetét, (iii) haladéktalanul érdemi, széleskörű, transzparens tárgyalásokat kell kezdeni az oktatás jövőjéről és (iv) a tiltakozás egyéb formái (éppen a sztrájkjog kiüresítése miatt) nem lehetnek hatékonyak, így csak a polgári engedetlenség a megfelelő válasz a kialakult helyzetre. Egy teljes ágazat leromlott helyzetére kívánták felhívni a figyelmet, olyan ágazatéra, amelynek a működése szó szerint polgárok millióit érinti, és kulcsfontosságú Magyarország társadalmi-gazdasági helyzete szempontjából.

Ad c) Indítványozók véleményük kifejezésével valójában azt állították, hogy a köznevelés helyzete leromlott, elsősorban azért, mert az oktatáshoz való jog megfelelő érvényesüléséhez szükséges pedagógusok száma Magyarországon nem adott, az oktatási ágazatban foglalkoztatott pedagógusok anyagi és társadalmi megbecsültsége alacsony, és a pedagógusoknak nincs más érdemi lehetősége arra, hogy az így előállt helyzettel szemben tiltakozásukat fejezzék ki. A Indítványozók által közölt információk hitelesek, ezek részben magukból az oktatási ágazatra vonatkozó jogszabályokból következnek (pedagógusok bérezése), részben pedig statisztikai adatokkal (pedagógushiány) és tudományos kutatások eredményeivel (közoktatás romló színvonala) támaszthatók alá. Indítványozók tehát eleget tettek annak a követelménynek, hogy a lehető leggondosabban vizsgálják meg az általuk képviselt vélemény igazságtartalmát, és meggyőződtek ennek meglétéről.

Ad d) Megállapítható, hogy Indítványozók tiltakozása – amennyiben a kár fogalma itt egyáltalán értelmezhető – nem okozott jelentős mértékű kárt Munkáltató számára. Amennyiben elfogadjuk, hogy Munkáltató célja az oktatás zavartalanságának fenntartása – és ennek révén a tanulók oktatáshoz való joga érvényesülésének elősegítése – volt, úgy kárnak tekinthető az, hogy ez a zavartalanság nem tud megvalósulni. Ezzel kapcsolatban a következőket állapíthatjuk meg. Indítványozók véleménynyilvánítása révén a Munkáltató által fenntartott köznevelési intézményben a tanítási órák töredéke maradt el. Emellett fel kell hívnunk a figyelmet arra a fontos körülményre, hogy – ahogy azt a legitim cél elemzésénél is jeleztük – azzal, hogy Munkáltató felmentette Indítványozókat, az Indítványozók által tanított tanulóknak végül sokkal több órája maradt el, mint Indítványozók polgári engedetlensége révén. Vagyis Munkáltató végeredményben sokkal jelentősebb kárt okozott saját működésével összefüggésben, mint amelyet Indítványozók okoztak neki.

Ad e) Indítványozókat nem öncélú motiváció (anyagi előny, bosszúvágy, személyes konfliktusok kiélezése vagy más hasonló cél) vezérelte, amikor véleménynyilvánításhoz való jogukat gyakorolták. Ahogy azt a közérdek vizsgálatánál is jeleztük, olyan információt kívántak a nyilvánosság elé tárni, amely a teljes társadalmat érinti, céljuk pedig az volt, hogy véleményük erőteljes kifejezésével változást, javulást kényszerítsenek ki az oktatási ágazat működtetése terén. Motivációjuk tehát kifejezetten a köz érdekeinek szolgálata volt, nem saját magánérdekeik védelme. Mindezt az is igazolja, hogy tudatában voltak annak, hogy amennyiben ezt az erőteljes véleménynyilvánítási formát választják, azzal akár saját egzisztenciájukat, megélhetésüket is veszélyeztethetik. Hiszen ha véleményszabadságuk nem nyer védelmet, akkor magatartásuk szankciója rendkívüli felmentés is lehet.

Ad f) Munkáltató a számára rendelkezésre álló legsúlyosabb szankciót alkalmazta Indítványozókkal szemben. Ahogy azt keresetünk munkajogi érvelésében is kifejtettük, Indítványozók magatartása még úgy sem minősíthető jelentős mértékű kötelezettségszegésnek, hogy figyelmen kívül hagyjuk a véleménynyilvánítás mint alapjoggyakorlás szempontját. Így Munkáltató már munkajogi kontextusban sem alkalmazott megalapozott és arányos szankciót. Amennyiben figyelembe vesszük, hogy milyen súlyú volt a cél, amelyet Munkáltató el kívánt érni az alkalmazott szankcióval, akkor leszögezhetjük, hogy a Munkáltató által fenntartott köznevelési intézményekben tanulók oktatáshoz való jog nem sérült olyan mértékben, hogy ez indokolta volna Indítványozók felmentését. Ehelyütt pedig megismételjük azt az állításunkat, hogy a helyzet egyedi körülményeire tekintettel Indítványozók felmentése nem volt alkalmas arra, hogy ennek révén Munkáltató jobban elősegítse az oktatáshoz való jog érvényesülését, épp ellenkezőleg: maga Munkáltató hozott létre a felmentéssel olyan helyzetet, amely az érintett tanulók oktatáshoz való jogának sérelmét jelentette.

c. *Annak bemutatása, hogy az állított alapjogsérelem a bírói döntést érdemben befolyásolta, vagy a felmerült kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés*

Mind az elsőfokú, mind a másodfokú bíróság elvégezte Indítványozók keresetének vizsgálatát a véleménynyilvánításhoz való jog szempontjából. Álláspontunk szerint azonban ennek során egyik bíróság sem vette kellően figyelembe sem az Alkotmánybíróság által megállapított és az előzőekben bemutatott mérlegelési szempontokat, sem az EJEB által rögzített elemzési szempontrendszer. Ezzel pedig alapjogsérelmet okozott.

Az **elsőfokú bíróság** részletesen elemezte Indítványozók érvelését a véleménynyilvánításhoz való jog tekintetében. Leszögezte, hogy Indítványozók véleménynyilvánítása egy munkajogi szempontból súlyosan jogellenes cselekményhez kapcsolódott (elsőfokú ítélet [232] bekezdés), valójában ebben öltött testet. További mérlegelése pedig ennek a – részben értéktétele-jellegű – alapállásnak jegyében valósult meg. A cselekmény vélemény szabadság-szempontú megítéléséhez először az EJEB általános vélemény szabadság-korlátozási szempontrendszerét alkalmazta. Ennek segítségével megállapította, hogy a Munkáltató rendkívüli felmondása Indítványozók vélemény szabadságát érintette, Munkáltató beavatkozásának Indítványozók vélemény szabadságába volt jogi alapja, legitim célja (a tanulók oktatáshoz való joga), és ez szükséges volt a demokratikus társadalomban. Nem vette azonban kellően figyelembe azt a részletes kritériumrendszert, amelyet az EJEB a munkaviszony keretein belül történő vélemény nyilvánítás megítéléséhez alkalmaz. Mérlegelése így csak hibás eredményt hozhatott. Az EJEB gyakorlaton alapuló elemzés után elsőfokú bíróság az Alkotmánybíróság 14/2017. (VI. 30.) határozatának néhány szempontját is igyekezett figyelembe venni Indítványozók magatartásának értékelésekor. Ennek alkalmával nem vette azonban kellő súllyal figyelembe az Alkotmánybíróság által megállapított szempontokat, különös tekintettel az arányosság kérdésére.

A **másodfokú bíróság** szintén hivatkozott a 14/2017. (VI. 30.) AB határozatra, ám ez a hivatkozás pusztán formális. Az elsőfokú bíróság indokolását sommásan úgy értékelte, mint amely helyesen állapította meg, hogy Indítványozók rendkívüli felmentése arányos korlátozása volt vélemény nyilvánítási szabadságuknak.

Álláspontunk szerint jelen indítvány elbírálásakor az Alkotmánybíróságnak lehetősége van pontosítani a jogalkalmazó szervek számára azokat az elveket és szempontokat, amelyeket a munkaviszony keretében történt vélemény nyilvánításra vonatkozóan irányadónak tart, egyúttal sikerrel küszöbölhetné ki, hogy a támadott ítéletekben megjelenő alaptörvény-ellenes értelmezés nyerjen teret a rendes bírósági gyakorlatban.

Mindezek alapján kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a jelen indítványnak megfelelően döntsön.

3. Egyéb nyilatkozatok és melléletek

a. Nyilatkozat arról, hogy az indítványozó kezdeményezte-e a bíróságon az alkotmányjogi panasszal támadott bírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztését.

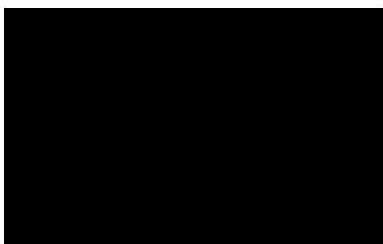
Indítványozók ezúton nyilatkoznak, hogy nem kezdeményezték a bíróságon a bírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztését.

b. Nyilatkozat az indítványozó személyes adatainak nyilvánosságra hozhatóságáról

Indítványozók ezúton nyilatkoznak, hogy nem járulnak hozzá a személyes adataik nyilvános megjelenítéséhez.

Budapest, 2025. április 17.

Tisztelettel:

képviselőként:

dr. Sziklai Tamás

ügyvéd

(elektronikusan aláírva)

Mellékletek:

1. Ügyvédi meghatalmazás
2. A Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiumának 13.M.70.849/2022/64. számú ítélete
3. A Fővárosi Ítéltábla Munkaügyi Kollégiumának 1.Mf.31.223/2024/11. számú ítélete